

BUITEN

25^E JAARGANG N^O. 35

ZATERDAG 29 AUGUSTUS 1931

DE APACHE TRAIL IN DEN STAAT ARIZONA. PALM CANYON

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

DE KLEINE KLARINETTIST. UIT HET HONGAARSCH, VAN FRANS MOLNAR	BLZ. 410
IN EEN DER NATUUR-SCHATKAMERS VAN ARIZONA (GEÏLL.) DOOR A. W. FRANCKEN.	BLZ. 409, 412—414
DE LEGENDE VAN ODIN'S STAD, DOOR U. G. DORHOUT	BLZ. 412—414
APHORISMEN, DOOR M. W. B.	BLZ. 414, 418
UIT DE FRANSCH PYRENEËN (GEÏLL.), DOOR H. WULFF	BLZ. 414—417
DE RAADSELEN EN HET WONDER VAN ZUID-RHODESIA (I. DE RAADSELEN) (GEÏLL.), DOOR A. P. E.	BLZ. 416—419
HET NIEUWSTE TECHNISCHE WONDER (DE ZEPPELIN OP RAILS) (GEÏLL.) DOOR P. P.	BLZ. 419—420
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING (VERBENA VENOSA), DOOR B.	BLZ. 420

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE KLEINE KLARINETTIST

IN een kleinen tuin, die er herfstig uitzag, stonden twee rijen witte viooltjes achter een groep stamrozen. In het midden stond een bank en daarop zat juffrouw Lázár. Zij zat daar rustig met haar handen in den schoot en keek droevig en aandachtig naar de vergelende planten. Het was een mooie herfstmorgen, en zwakke, lauwwarme zonnestrallen zetten den tuin in een diffuus licht. Juffrouw Lázár was in het zwart, haar oogen waren vol tranen en in haar hand hield zij een verkrekelden zakdoek. Den vorigen middag was haar vader begraven en het ontwaken was dezen morgen al zeer bitter. Zij had vier broertjes, waarvan de oudste twaalf jaar telde en wanneer ik hieraan nog toevoeg, dat de vijf Lázár's buiten hun vader niemand op de wereld hadden, dan zult u begrijpen, dat de jongedame, die Klári heette, een zwaren last te torsen had. ☼ Daar zat zij dus te midden van de witte viooltjes, die knikten met hun kleine, reine witte kopjes. Haar verdriet was zóó groot, dat het haar geheel en al vervulde en zij als versuft scheen. ☼ Toen kwam mijnheer Marschall, de klarinettist, de tuinpoort binnen. Zijn pas was flink, men kon het hem aanzien, dat hij zoo juist was opgestaan, zich in lekker koud water had gewasschen, zijn haar met een natten borstel had gladgeschuierd, zijn snor opgebonden, zijn ontbijt genuttigd, kortom, hij verkeerde in de aangename morgenstemming van iemand, die een goede nachtrust genoten heeft. Indien het niet zoo'n droevige gelegenheid was geweest, zou de kleine Marschall stellig een glimlach vertoond hebben, maar nu zette hij een ernstig gezicht en nam met een zekere waardigheid zijn hoed af voor juffrouw Lázár. Hij was niet foileelijk, maar een beetje mager en vervallen, klein van stuk, met het hoofd ietwat naar voren gebogen. ☼ Meteen begon hij zijn toespraak. ☼ „Juffrouw Klári”, zei hij, zijn hoed nog steeds in de hand houdend, „waarde juffrouw Klári, in de eerste plaats moet ik u mijn deelneming betuigen”. Het meisje keek op, zij mocht dit weliswaar ongeschoren, maar door en door goedig gezicht graag, en bedankte voor de condoleantie. ☼ „Ik ben”, ging de kleine Marschall voort, „met een heel ernstige bedoeling hier gekomen. Ik ben geen man, die eerst het eene meisje het hof maakt . . . en daarna een ander meisje . . .!” ☼ Er volgde een pauze. Met zijn nagels trommelde hij op den rand van zijn hoed en keek links en rechts. Toen ging hij verder: „. . . en daarna nog een derde meisje . . ., ik ben een fatsoenlijk mensch, dat kan ik u verzekeren . . ., ik ben wel een beetje driftig van aard, maar ik blijf nooit lang kwaad . . . daar kunt u van op aan”. Thans vatte hij moed, want hij was er zich bewust van, dat zijn woorden edel waren: „Geachte juffrouw, nu zeg ik hetzelfde, wat ik drie jaar geleden gezegd heb, ofschoon ik al acht en twintig jaar oud ben . . ., nu uw lieve papa helaas overleden is . . .” Hij bleef steken. Maar

hij redde zich: „. . . zou ik zijn plaats willen innemen. Ik houd mijn woord. Wanneer u mijn vrouw wilt worden, dan sta ik hier vóór u. De kleine kindertjes zullen wij wel zien op te voeren”. ☼ Toen de kleine Marschall dit gezegd had, straalden zijn oogen. En nu het groote woord er uit was, kende hij geen verlegenheid meer, maar allereerst wilde hij een behoorlijk slot maken aan deze schoone toespraak, waaraan hij den heelen weg over was bezig geweest en die ten slotte geheel anders was uitgevallen. ☼ De jongedame glimlachte droevig: „Kom hier naast me zitten op de bank, mijnheer Marschall”, zei ze goedig, „dan kunnen wij een beetje praten”. ☼ De klarinettist nam plaatst en zette onbevreesd zijn hoed weer op. Hij voelde zich gelukkig. Hij schoof een beetje naderbij en met een glimlach op zijn gelaat begon hij haar de situatie uit te leggen. Dat het theater stipt betaalde, dat hij lessen gaf en kans had op een nieuwen leerling. En dat ze zouden komen te wonen in de twee kamers met de vier kinderen. En dat hij voortaan van den schouwburg thuis zou komen, waar hem een klein koud soupertje wachtte en op welken dag ze een blijspel opvoerden, dat hij nu behoorlijk op tijd thuis zou zijn en hoe gelukkig en hoe goed dit alles zou zijn. ☼ De jongedame zei niets, slechts nu en dan, wanneer de afgeschilderde gelukzaligheid ten top steeg, glimlachte zij goedig. Dolblij om zijn succes, schoof hij nog dichterbij haar en vertelde de allergrootste zaligheden. Na verloop van een kwartier voelde hij zich zoo zeker van zijn zaak, dat hij een beschrijving gaf van een jongen telg in spe, die het aantal kinderen tot vijf zou vergrooten en — nu moest zij er waarlijk om lachen — die den vijfjarigen Kálmánka tot oom zou hebben. „Kan ik rekenen op uw jawoord, juffrouw Klári?” ☼ De jongedame zei op ernstigen toon: „Kijkt u eens, Marschall, ik houd heel veel van u, omdat u de beste mensch van de wereld bent. Wat u doen wilt, is zoo mooi en edel, dat ik het niet waard ben. Wat heb ik voor u gedaan, dat u mij zulk een weldaad wilt bewijzen? Drie jaren geleden, toen u bij ons aan huis kwam, ben ik niet aardig voor u geweest. Wat heb ik gedaan, om zooveel goeds te verdienen?” De kleine Marschall stond nu op, stak zijn wijsvinger uit en wees naar het gezicht van juffrouw Klári met de woorden: „Je vraagt wat je voor mij gedaan hebt? Welnu, voor mij is het voldoende, dat je op de wereld bent”. Toen bloosde het meisje en schudde het hoofd, alsof zij den blos af wilde werpen. ☼ „Mijnheer Marschall”, sprak zij, „gaat u nu naar huis en denkt u hierover na tot den volgende morgen. Wanneer u morgenochtend weer komt en hetzelfde nog eens zegt, dan is het goed. Dan wil ik graag uw vrouw worden, want u bent de beste mensch van de wereld. Ik zeg dit telkens weer, omdat het zoo is. Maar wanneer u nooit meer zou hier komen, dit zeg ik op mijn woord van eer, dan zal ik niet boos op u worden”. ☼ Zij reikte hem de hand. ☼ Marschall drukte de kleine hand. ☼ „Ein Mann, ein Wort. Wat ik gezegd heb, daar blijf ik bij. Ik kan het nu meteen wel zeggen. Waarom zou ik nog een dag thuis moeten blijven?” ☼ Hij neigde zich naar de hand van het meisje en drukte er een kus op. ☼ In de kamer van den portier, een benauwd hokje vol heiligenprenten, zat een eerste luitenant in groot tenue. Aan zijn houding was te zien, dat hij zoo min mogelijk in contact wilde komen met de vieze kamer — hij zat op den uitersten rand van den stoel, met zijn rug voorover gebogen en den degen in de hand. ☼ „Ja zeker, haar vader is gestorven”, zei de portiersvrouw, „vandaag is het een maand geleden. Sinds dien tijd woont mijnheer Marschall bij haar in”. „En wie is mijnheer Marschall?” ☼ „Dat's een muzikant”. ☼ De eerste luitenant schudde het hoofd. „Ze zijn nu in het park”, ging de vrouw voort, „en ze komen niet thuis voor van avond. Maar als u wilt, dan zal ik zeggen, dat u er geweest bent”. ☼ „Nee, dat moet u niet doen”, zei de officier opstaande. „U moogt niet zeggen, dat ik er geweest ben”. Hij keek het raam uit. Door de donkere kamer klonk ietwat gepiqueerd het antwoord op harden toon: „Goed, dan zeg ik niets”. ☼ „En wat is die muzikant voor iemand?” ☼ „Die muzikant? God weet het. Ik geloof nooit, dat hij gezond is”. „Waarom?” „Omdat hij zoo mager is. Bij ons vinden ze hem allemaal niet veel waard. Ze zijn nu al een maand bij mekaar en hij heeft nog geen voet gezet bij den pastoor of bij den burgerlijken stand. Hij wacht nog, tot zijn papieren aangekomen zijn, en naderhand hoor je natuurlijk, dat hij ze kwijt is”. „Dank u”. Hij nam zijn degen onder den arm en ging heen. Hij stapte zoo behoedzaam door de

keuken, alsof het een modderig straatje was. „Wat een knappe man”, zei de vrouw van den tweeden portier. De vrouw van den eersten portier haalde de schouders op. „Ik heb hem al gekend toen hij nog tweede luitenant was. Hij kwam toen vaak bij Lázár aan huis. Later is hij overgeplaatst en heb ik hem niet meer gezien.” De vrouw van den tweeden portier scheen een goed oogje op hem te hebben. „’t Is toch mooi van hem, dat hij nog eens weer komt”, zei ze. „Toen zij ’s avonds weer thuis waren gekomen uit het park en Marschall naar den schouwburg was vertrokken, klopte de portiersvrouw bij Klári aan: „Juffrouw Klári, weet u wie hier is geweest?” „Wie dan?” „Andor”. Het meisje hield haar hand tegen het hart: „Andor? De officier?” „Ja”. „Geruimen tijd zweeg zij, om daarna op zachten toon te zeggen: „’t Is goed. U kunt gaan, juffrouw”. Klári ging de andere kamer binnen, legde de vier hummels te bed en dekte ze toe, daarna zette zij de salami, de kaas en den wijn op tafel, voor den klarinettist als hij thuiskwam om te soupeeren. Vervolgens ging zij op den rand van haar bed zitten en bleef langen tijd in de kaarsvlam staren. Zij had van haar vader een godsdienstige opvoeding genoten, daarom vouwde zij voor het slapen gaan haar handen en zei halffluid: „Lieve goede God, zorg dat Andor nooit meer terugkomt, want wat moet ik anders met de vier kinderen beginnen?” „Den volgenden morgen toen het orkest repeteerde, dus op een tijdstip dat Marschall niet thuis was, diende de eerste luitenant zich weer aan. De portiersvrouw sloop de kamer van juffrouw Lázár binnen: „Andor is al weer hier geweest”. „Klári begon op bedaarden toon: „Zeg hem, dat ik niet thuis ben . . . en dat hij niet meer moet komen, dat hij mij met rust moet laten . . .” „Toen begaf haar de stem; haast fluisterend voegde zij er aan toe: „ . . . u moet zeggen, dat mijnheer Marschall mijn man is, en dat hij ons niet mag storen . . .” „Deze boodschap had haar erg van streek gemaakt. Toen de portiersvrouw weg was, moest zij er van uitrusten. Vreemd genoeg zei ze tot zichzelf: „die arme goede Marschall z’t nu in het orkest te spelen voor zijn stukje brood . . .” Niemand wist, zijzelf evenmin, waarom de goede Marschall nu „arm” was en wat er voor treurigs aan was dat hij nu in het orkest zijn brood verdiende. „Het was avond geworden. De kleine klarinettist bracht de heugelijke tijding mee, dat hij zijn papieren had gekregen uit Nyiregyháza, hij moest nu nog een beetje geld verdienen en dan konden zij hun bruiloft vieren. In dit vooruitzicht at hij zijn koud supper met nog meer smaak dan anders en na ieder hapje keek hij Klári liefdevol aan, die tegenover hem zat met de ellebogen op tafel en de handen tegen het hoofd. „Waar moet ik het geld vandaan halen, waar moet ik het geld vandaan halen?” zuchtte de muzikant. „Klári keek hem sprakeloos aan. Toen plooiden zich Marschall’s trekken langzaam tot een glimlach, hij knipoogde en stak de hand in zijn borstzak. „Koekoek”, lispelde hij, — „hier is geld!” „Hij haalde een portefeuille voor den dag met een briefje van tien en nog een briefje van tien en een derde briefje van tien . . .” „Het meisje stond paf: „Hoe kom je daaraan?” „De spaarbankboekjes zijn toch niet voor niets in de wereld?” „Hij lachte vroolijk, blij met het resultaat van de bij kleine beetjes opzij gelegde spaarduiten. „Lieve Eduard”, zei het meisje ontroerd. Zij streelde zijn gelaat, maar op dezelfde manier als men een trouwen hond vaak streelt. Een paard bij voorbeeld zou men met meer égards liefkoozen. „Marschall stond op en omarmde het meisje. Aldus gearmd, deed hij haar uitgeleide naar de kamer waar de kinderen sliepen. Op den drempel kustte hij haar. Daarna sloot hij de deur en ging slapen. „Den volgenden dag zat het meisje al ’s middags in angst. Met schrik dacht zij er aan, dat de officier zich weer zou aandienen. Deze man, die gekomen en gegaan was zonder dat zij hem had gezien of gehoord, spookte geluidloos en onzichtbaar door haar hoofd. Tegen zonsondergang kwam zij eenigszins tot rust door de overweging, dat een man van eer niet terug zou komen na eenmaal te zijn weggestuurd. Marschall was niet thuis. Trotsch en verheugd ging hij zijn papieren halen, hij voelde zich voldaan, dat hij zijn woord had gehouden en het onbemiddelde meisje had gehuwd, dat hij reeds jarenlang lief had. Maar zoo blij als hij heenging, zoo bedroefd kwam hij thuis tegen een uur, of twee. „Scheelt er wat aan?” vroeg het meisje. „Zij zag hem aan, alsof hij een hooger wezen was, veel schooner, deugdzamer en wijzer dan zijzelf. „Ik ben zoo ongelukkig”, bracht hij er met moeite uit. „Hoe heb ik het nou?” „Ze zeggen, dat hier al drie

dagen lang iederen avond een officier aan de deur komt, wanneer ik in den schouwburg speel”. „O, dacht hij soms kwaad van haar? Maar hij koesterde geen zweem van argwaan. Hij was echter een eenvoudig mensch en in zijn hart vond hij een verband tusschen den officier en het meisje. Hij zei steeds alles ronduit wat hij voelde. „Het meisje hief haar hoofd op. „Je wilt toch niet zeggen, dat hij bij mij binnen komt?” Marschall drukte beschaamd de handen tegen het hoofd. „Nee, dat bedoel ik niet . . .” Wat bedoel je dan zelf?” Nauwelijks hoorbaar antwoordde hij: „Dat weet ik wel niet”. Er volgde een langdurig stilzwijgen. Klári zat voor zich heen naar den grond te kijken. Zij beefde zóó, dat zij haar vingers tegen elkaar voelde slaan. De luitenant zou echter niet meer terugkomen, vooral omdat hun huwelijk op handen was. Dit zei ze, in gedachten: „Lieve, arme, goede, beste Marschall”. „’t Was avond geworden. Na een lang stilzwijgen begon Klári op matten toon: „Moet je niet naar den schouwburg toe?” De klarinettist bleef nog steeds aan de tafel zitten met gebogen hoofd. Op luider toon dan zijn gewoonte was, antwoordde hij: „Nee”. „Thans miste zij den moed om het gesprek voort te zetten, want haar hart begon hevig te kloppen. Het duurde geruimen tijd eer zij weer schuchter het woord nam: „Geven ze van avond een blijspel?” De klarinettist bleef roerloos zitten. „Nee”. „Geduldige en beleidvolle vrouwen stellen hun vragen ook op zoo’n schuchteren toon en met zulke lange tusschenpoozen, wanneer hun man in een booze luim thuis komt. Klári wachtte nog met een nieuwe vraag. Zij vroeg slechts: „Wat dan?” „Toen gebeurde het voor het eerst, dat Marschall op harden toon antwoordde: „Ik blijf thuis”. Thans wist het meisje, dat de klarinettist op iemand wachtte. Het was haar te moede, alsof zij geen druppel bloed meer in haar hoofd had, zij werd duizelig. Opeens hoorden zij de keukendeur rammelen. Op de kamerdeur werd geklopt en de portiersvrouw kwam binnen. Marschall sprong op en schreeuwde: „Wat wilt u?” De arme vrouw was doodelijk verschrikt. Zij keek Klári aan en vervolgens haar man. Hij brulde: „Wat wilt u? Wie is daar? Is het de officier?” „Om u te dienen”. „Marschall maakte een knoop los van zijn jasje. Plotseling zei hij op ijskouden toon: „Waar is hij?” „Hij staat buiten te wachten”. „Marschall ging naar buiten. De eerste luitenant stond reeds in de keuken, hij had een kwartiermuts op. Marschall stond voor hem in gebogen houding. „Wat is er van uw dienst?” „De officier salueerde en vroeg met een onschuldig gezicht: „Woont hier misschien juffrouw Lázár?” „Ja”. „Kan ik haar spreken?” Marschall stak de handen in zijn zak. „Geen denken aan”, zei hij bedaard. „De officier was een zeer delicaat persoon, vandaar dat hij het discours een beetje warmer toon wilde geven: „U is zeker familie van haar”. „Net zooals u het opvat”. „De hoffelijke glimlach verdween van het gelaat van den eersten luitenant. Het had plotseling een ernstige uitdrukking aangenomen. „Als ik mij vergist heb, dan vraag ik excuus”. Hij salueerde en ging heen. Zijn sporen hoorde men nog rinkelen op de binnenplaats, maar Marschall bleef nog steeds staan in de donkere keuken met de handen in zijn zak. Een onoverwinnelijk gevoel van bitterheid vulde zijn hart. Hij was niet bij machte de plaats te verlaten, waar hij tegen den officier gesproken had en zijn knieën knikten. Het lichaam van den kleinen muzikant was niet op zooveel energie berekend. Hij voelde zijn armen en beenen slap worden. ’s Middags was hij nog zóó gelukkig en daarna was er immers niets voorgevallen, alleen had iemand haar willen spreken — maar toch was nu alles uit. Hij sleepte zich voort naar de kamer, waar zijn bruid roerloos stond. Hij viel neer op den eersten stoel die op zijn weg stond. „Beiden zwegden. De eerste koude herfstwind blies door het straatje en deed de vensterruit trillen. Het meisje ging naast hem staan en drukte zijn ongeschoren gezicht aan haar hart. Marschall sloot zijn oogen. „Langen tijd bleven zij in deze houding, tot de kleine klarinettist vroeg: „Zijn de kinderen al naar bed?” „Klári antwoordde fluisterend: „Ja”. „Weer volgde stilte. Daarna nam de kleine klarinettist weer het woord, op gedempten toon: „Klári, houd je van mij?” „Het meisje antwoordde rustig: „Ik houd heel veel van je omdat . . .” „Zij drukte het hoofd van den kleinen man stevig aan haar hart, zij glimlachte, maar plotseling kneep zij haar oogen dicht, want een groote traan biggelde langs haar wangen.

Uit het Hongaarsch van FRANZ MOLNAR

DE APACHE TRAIL. BIJ DEN ROOSEVELT-STUWDAM IN ARIZONA

In een der natuurschat-kamers van Arizona

WANNEER er over de onvergelykelijke natuur van Arizona gerept wordt, rijst ons onwillekeurig een beeld voor oogen van de grillige rotsformaties der Canyons van de Colorado Rivier en wel in de eerste plaats van een der meest grootsche wonderen op aarde: den „Grand Canyon of Arizona”. Men vergeet dan wel eens, dat deze Amerikaansche Staat met zijn oppervlakte van 292.710 vierk. kilometers op het bezit van nog meer, weinig minder indrukwekkende „Natuurschatkamers” kan bogen, welke evenwel ten gevolge van de — traditioneele! — wereldvermaardheid van den genoemden „Grand Canyon” geheel ten onrechte in de schaduw gesteld worden! Een dier stellig nog veel te weinig bekende landstreken is de omgeving van den „Apache Trail”, tusschen de stad Globe en Arizona’s hoofdplaats Phoenix. Zulk een „trail” was oorspronkelijk een „spoor” door de bergen, waarlangs de Roodhuiden — in dit geval de dappere Apachen — naar de prairiën afdaalden ten einde voor levensonderhoud den Amerikaanschen buffel te gaan jagen en om een edel rijdier: den wilden mustang, met den lasso te gaan vangen; bovendien waren dergelijke, somtijds moeilijk begaanbare paden uit een strategisch oogpunt uitermate dienstig in den eeuwigdurenden strijd met vijandelijke stammen. ☞ De „Apache Trail” behoort tot het dominion van de „Southern Pacific’s”. De zoogenaamde „Golden State Route”, welke haar beginpunt te Chicago heeft en de te New Orleans aanvangende „Sunset Route” vereenigen zich te El Paso, waar de geweldige spoorlijn zich via Tucson en Los Angeles voortzet tot haar eindpunt San Francisco. Even voorbij El Paso, te Bowie, voert een zijlijn ons in noord-westelijke richting naar Globe, een stad met belangrijke kopermijnen en op welke plaats de blanken eerst in 1875, na een hevig gevecht met de Indianen, vasten voet verkregen. Beslissend was deze strijd geenszins: er moest nog héél wat bloed vloeien, alvorens de Apachen zich op hun „reservations” in San Carlos en Sierra Blanca terugtrokken! ☞ De 120 mijlen lange „trip” langs den Trail, sinds de „voor-oorlogsche” jaren gemetamorphoseerd van een smal Indianen-spoor tot een spiegelgladde autobaan, vangen we onmiddellijk na het ontbijt aan en kunnen dan juist tijdig voor het diner te Phoenix arriveeren. ’t Geen we in dien tusschentijd te aanschouwen krijgen, tart iedere beschrijving, elke afbeelding, en verschaft ons een blijvende herinnering aan een der schoonste dagen ons levens! We vertoeven tegelijkertijd in het heden en in het verleden, een verleden, dat zich voor ons, kinderen der zoste eeuw, wel héél onwezenlijk gematerialiseerd heeft in den vorm van aller-vreemdsoortigste, praehistorische rots-

woningen, op bijkans onbegrijpelijke wijze gelijk vogelnesten aan en tusschen zonderling roodbruin, violet, groen en blauw getinte bergen hangend. Een waar dorado, zowel voor den geoloog, als voor den archeoloog! En al evenzeer voor den botanicus en den ethnoloog: de eerstgenoemde treft er op de berghellingen en in de valleien een schat van de meest grillig gevormde cactaceën en andere merkwaardige woestijnplanten aan, terwijl de ander zijn wetenschappelijke kennis kan verrijken in het nabij Roosevelt Lake gelegen Apachendorp. ☞ De Apachen-Trail volgt, hier en daar op eenigen afstand er van, den zuidelijken oever van dit schitterende bergmeer en daarop dien van Apache Lake en Canyon Lake; het geheele complex dezer drie langgerekte meren vormt een verbreding van Salt River. Voor een doelmatige besproeiing van Salt River Valley, ving men in het jaar 1906 aan met den bouw van den geweldigen „Roosevelt Dam” in Roosevelt Lake. ☞ Een diepe ontroering zult ge gevoelen, wanneer ge dit vreemd-gekleurde landschap voor de eerste maal aanschouwt, badend in de gouden zonnestralen, doch, indien ge in de gelegenheid zijt, Uw reis naar Californië nog enkele uren langer te onderbreken, verzuimt dan vooral niet, het ook eens bij maanlicht en wel liefst bij volle maan te gaan zien!

A. W. FRANCKEN

De legende van Odin’s stad

WIE wil genieten van de onvergetelijke pracht van het merengebied in midden-Friesland, bezoeke ook het kleine dorpje Wartena, ongeveer twee uur van Friesland’s hoofdstad verwijderd, waarvan de ouderwetsche boerderijen en kleine huizekens zich zoo schilderachtig spiegelen in het Wartenáster „wiid” en vanwaar de waterwegen voeren naar den rijkdom van poelen en plassen, zoo intens fijn doorvoeld en beschreven door den schrijver Ds. De Stoppelaar in diens bekende werken: „Zon op de golven”, „Waar de greiden groenen en de wateren klotsen” en andere, alle getuigende van de boeiende schoonheid van het Friesche „wetterlân”. ☞ Om dat kleine dorpken nu, ongeveer in het midden van het aloude gewest gelegen, weeft zich een interessante legende, welke we den geachten lezer willen vertellen. ☞ In lang vervlogen tijden was Utrecht de hoofdzetel van het christelijk geloof in onze landen. Echter droeg deze oude stad destijds den naam „Wiltenburg”, zoo genoemd naar den volksstam der Wilten, die in de omgeving gehuisvest waren. ☞ Oorspronkelijk was de grijze, aloude veste in het bezit van Friezen geweest, die echter nog steeds tot den heidenschen godsdienst behoorden. ☞ In latere jaren was de stad

echter overgegaan in het bezit der Franken, die het Christendom beleiden en hun veroveringen voortdurend in noordelijke richting uitstrekten. ✎ Niet te verwonderen, dat dit een doorn in het oog was van den machtigen frieschen, heidenschen koning Redbald, ook wel Radbold of Radboud geheeten. ✎ Met zijn groote legioenen trok de friesche heerscher nu op tegen de stede Wiltenburg, teneinde deze weer uit de handen der Franken te bevrijden. ✎ 't Was een geweldige strijd om Wiltenburg en steeds dichter trokken de sterk gewapende Friezen naar de stad op, die tegen het naderen van den winter verplicht was zich over te geven. Vreeselijke verwoestingen werden door de friesche legerschaaren aangericht en weldra lag de geheele oude stad in puin. Talrijke sieraden werden als buit door de overwinnende legioenen meegenomen en overgebracht naar den tempel van Walhalla. ✎ Koning Redbald was uitgelaten van vreugde, toen hij „de stad van het kruis” had overwonnen. Hij hief zijn armen ten hemel en sprak: „O, Odin, vader der Goden, heb dank. Als Uw getrouwe dienaar zweer ik U een groote stad te zullen bouwen in Friesland, schooner en grootscher, dan ooit Wiltenburg is geweest”. ✎ De wintermaanden verliepen en tegen de komende lente herinnerde koning Redbald zich zijne gelofte. Hij liet de priesters tot zich komen. Deze wierpen „de runen” en de geheimzinnige letterteekens wezen uit, dat de Godheid wenschte een groote stad in het friesche land, te midden van de uitgestrekte meren, poelen en plassen, in een onherbergzaam oord. ✎ Nu beval de machtige heerscher Redbald aan honderden bouwmeesters om met den bouw van Odin's stad een aanvang te maken en binnen enkele maanden verzezen in het moerassige land de fundamenten van de grootsche stad, te midden der plassen. ✎ De bewoners dezer woeste natuuroorden, jagers en visschers, keken echter vreemd op naar de vreemde gravers en werkers en zagen met wrevel, dat hun vischrijk gebied werd bedreigd. ✎ Eensklaps trad een stokoude jager naar voren. Hij balde de vuisten tegen de vreemde indringers en met de handen geheven vervloekte hij de komende stad aldus: „Zoolang er vrede zal bestaan in het geslacht Redbald, kan deze stad bloeien, maar niet zoodra zal er tweedracht komen onder het koningshuis, of de stede zal vergaan”. ✎ De bouwmeesters en werkers gingen door met hun arbeid en weldra verhief zich Odin's stad, „Wartna” gedoopt, grootsch en schoon te midden der friesche wateren. Ja . . . zóó indrukwekkend was Redbald's stichting, dat het overal gold: „Wartna zien en dan sterven!”. ✎ Niemand dacht meer aan de vreeselijke vervloeking van den ouden jager. ✎ Na Radboud's dood werd de heidensche friesche vorst opgevolgd door Aldgilles en na dezen kwam koning Godebald aan het bewind. Deze werd weer opgevolgd door een Aldgilles tot tenslotte weer een der Redbald's den troon beklom, allen afstammelingen van het aloude koningsgeslacht. ✎ De strijd met de Franken duurde echter verwoed voort en steeds meer drongen de Christenen op naar het Noorden. ✎ De friesche legers konden zich niet langer staande houden en ten slotte bogen de stammen in het aloude gewest zich onder het Kruis. Verdreven werden Redbald's afstamme-

DE FISH CREEK CANYON IN ARIZONA

lingen uit de stad Medemblik en vluchtten naar Wartna, Odin's stad, waar voortaan het vernederd koningsgeslacht woonde. Langzamerhand waren ze van al hun schatten beroofd en zoo zelfs verarmden de nakomelingen, dat ze zich ten slotte genoodzaakt zagen een ambacht te kiezen, wilden ze niet van honger en gebrek omkomen . . . ✎ In het laatst der 12e eeuw woonde in Odin's stad, die nog steeds bloeide door handel en koopvaart, een smid Redbald, afstammende uit het eens zoo roemruchtige geslacht Radboud. Hij was een bekwaam vakman en werd uitgeroepen tot deken van zijn gilde. Als eenvoudig handwerksman leefde hij gelukkig met zijn vrouw en zijn beide tweelingzons, waarvan de jongste Wijbo heette. ✎ Eens maakte smid Redbald met zijn oudsten zoon een tocht over de omringende wateren: de Kruiswaters, de Graft en Langesloten. Doch de storm stak op en het bootje, waarmede vader en zoon waren uitgevaren, keerde niet weer. Algemeen dacht men in Wartna, dat de smid en zijn zoon verdronken waren. Zoo bleef de weduwe met heur jongsten zoon Wijbo alleen achter. Deze jonge koningszoon

DE PAINTED CLIFFS IN ARIZONA

was oer-sterk en een uitstekend smidsgezel, die het staafijzer met zijn handen kon buigen. ☼ Drie jaren later was hij reeds zoo'n uitstekend vakman geworden, dat hij zijn vader's smederij tot grooten bloei bracht, vooral door het aanmaken van uitstekende ploegscharen. ☼ Wellicht uit overerving van zijn geslacht stond hij echter zeer onverschillig tegenover den christelijken godsdienst. Hij spotte voortdurend met de Moedermaagd en vloekte het Kruis. ☼ Meermalen had deze ruwe onverschilligheid en bijtende spot de aandacht getrokken van de kloosterlingen en dezen besloten een ernstige poging te wagen om Wijbo tot de Moederkerk te brengen. ☼ Op zekeren dag traden een tweetal monniken de smederij binnen van den koningszoon, de telg uit het geslacht Redbald. Eén hunner was een krachtig gebouwde jonge man met fiere houding; zijn metgezel was bijzonder tener en zwak. Beiden waren ze gehuld in de grijze monnikspij. ☼ Wijbo was druk aan den arbeid. De zware voorhamer dreunde op het aambeeld, zoodat de gloeiende vonken van het smeedijzer door de smidse vlogen. Spoedig moest weer een ploegijzer gereed zijn. ☼ De grootste monnik trad nu naar voren en klopte den jongen smid op den schouder, die met woesten blik naar hem opkeek. ☼ „Wat wilt ge van mij?” vroeg hij kortaf. „Jongeling”, antwoordde de rijzige priester kalm, „we hebben gehoord van je godslasteringen. Keer terug op uwen weg... en doe boete. Jongeman, aanvaard de zegeningen der Moeder Gods”. ☼ Wijbo's lippen krulden zich ten spot en hij lachte den monnik in zijn gezicht uit. ☼

Andermaal trachtte de jonge, schoongebouwde priester den smid te vermanen. ☼ „Ga weg!” klonk het woest „laat mij met rust; het is mij goed heiden te zijn!” ☼ Nogmaals trad de monnik naar voren en drong steeds dringender aan om te trachten den woesten, sterken smidszoon te brengen tot de genade der kerk. ☼ Toen brieschte de jonge Redbald van drift en woede. Hij hief zijn voorhamer en met een geweldigen slag velde hij den fieren kloosterling neer. De andere monnik vluchtte luid gillend weg en velen uit de stad kwamen naar de smidse toegelopen. ☼ Ook de moeder had den geweldigen slag gehoord. Ze snelde toe en knielde bij den monnik neer; ze ontblootte zijn borst om hem met water te verfrissen, ten einde zoo mogelijk de levensgeesten weer op te wekken. ☼ Plotseling gaf de vrouw een vreeselijken gil. Ze had op den schouder ontdekt het ingebrande wapen der Redbald's en meteen herkende ze in den gestorven priester haar oudsten zoon, dien zij reeds lang verdronken waande. ☼ Met de handen geheven riep ze wanhopig uit: „O, stad van Redbald! O, Odin's stad! Nu is er tweedracht gekomen in ons geslacht. Nu zal de vervloeking van den ouden visscher in vervulling gaan. O, Redbald's stad!” ☼ Even daarna — vertelt de legende verder — stak er een geweldige storm op. De wateren zwollen; meren, poelen en plassen zwiepten de golven naar Wartna. Bruggen en pijlers bezweken — en in enkele uren werd de machtige koopstad door den vloed verzwolgen. Slechts enkele nederige huizen bleven gespaard. Zoo was de voorspelling van den ouden jager werkelijkheid geworden. ☼ En van dien tijd af is Wartena een nietig dorpken gebleven temidden van de poelen en plassen van midden-Friesland. ☼ Men vertelt tegenwoordig nog, hoe sommige visschers, die in maanlichten avond naar

het dorp terugkeeren, in de diepten de klokken hooren luiden van de verzonken stad. Ook weet men, dat de geest van den jongen smid Wijbo, den laatsten koningstelg, nimmer rust heeft gevonden. ☼ Volgens de legende zweeft de verschijning in stormachtige, donkere avonden rond boven de rietkragen der poelen en plassen en menigeen, die 's avonds laat over de wateren naar Wartena terugkeerde, zou hevig geschrokken zijn van de vreemdssoortige verschijning. ☼ Ook het volgende versje van een der friesche volksdichters vertelt er van:

„Ginds om Eernewoude's¹⁾ poelen,
Voor 't Waterwild een toevluchtsoord,
Zwerft om den rand der Langeslooten
Een spook, waar elk met schrik van hoort.
Een zwarte tabberd om de leden
Zoo zwerft het spook daar eenzaam rond,
En schijnt het van berouw te bidden,
Het hoofd gebogen naar den grond”.

U. G. DORHOUT

1) Eernewoude = een visschersdorpje in de omgeving van Wartena.

LANGS DEN APACHE TRAIL IN DEN STAAT ARIZONA

Aphorismen

Werk hard aan uw eigen karakter, maar wees soepel in het beoordeelen van het karakter van uw medemensch, gij toch kent niet de innerlijke strijd, waardoor de ander tracht zich te verheffen.

Nooit hebt gij uw medemensch beter begrepen, dan toen hij uw leed doormaakte en nooit waart gij eerder in staat zóó goed te helpen.

M. W. B.

Uit de Fransche Pyreneeën

DE Midi" — met dit woord duidt de Franschman niet alleen het zuiden van zijn vaderland in geografische beteekenis aan, het is voor hem ook de uitdrukking van een afgerond geheel, het begrip van zon, vruchtbaarheid en schoonheid. Toch ziet hij in zijn zonnige zuiden in hoofdzaak het Rhônedal en de kust van de Middellandsche Zee, die zich in breede bogen uitstrekt tot de gebenedijde velden van Italië. Het oostelijke deel van het Fransche zuiden, dat zich langs de glooiingen van de reusachtige grenslijn der Pyreneeën uitstrekt van de Middellandsche Zee tot aan den Atlantischen Oceaan, kent hij veel minder dan de omgeving van Languedoc en Provence. ☼ Ook voor het toeristenverkeer was nog tot voor eenige jaren het gebied van de Fransche Pyreneeën afgesloten, een ontoegankelijk, onzeker bergland, welks baskische bewoners de Fransche taal ten deele slechts machtig waren. Er behoorde daarom de geestdrift van een hartstochtelijk bergbeklimmer toe of de moed van een onderzoeker, om een Pyreneeëntocht te ondernemen. Doch de opkomst van de badplaats Biarritz in het midden van de vorige eeuw ontsloot voor het internationale reisverkeer ook de departementen „Hautes” en „Basses-Pyrénées”. De voorliefde van Keizerin Eugénie van Frankrijk voor het heerlijke strand van Biarritz trok ook al gauw de hooge aristocratie daarheen en Koningin Victoria van Engeland en de levenslustige Prins van Wales, de latere even levenswijze Koning Eduard VII, riepen de scharen reizende Engelschen naar de zuidoostgrens van Frankrijk. Bismarck, die als Pruisisch minister-president

in het jaar 1862 een gezondheidsreis naar de Pyreneeën ondernam, hield bijzonder veel van Biarritz, waar hij verscheidene weken doorbracht. „Men kan zich nauwelijks een aantrekkelijker, grootscher beeld van zee, berg, klip, stad en zonnelicht denken”, schreef hij enthousiast aan zijn vrouw. Ook de overige oude badplaatsen der Pyreneeën, waarvan de warme zwavelbronnen genezing voor velerlei kwalen gaven, werden weer „modern” en tenslotte „ontdekte” men ook de grootsche bergwereld der Pyreneeën. Tegenwoordig rijdt men op goede autowegen gemakkelijk en behagelijk door de buitengewoon romantische, grootsche eenzaamheid van dit grensland, dat geografisch en ethnografisch zoo bijzonder merkwaardig en zoo rijk met landschapsschoon bedacht is. ☒ Van den Atlantischen Oceaan stijgt het gebergte omhoog met zijn met bosch begroeiende toppen, die aan het Schwarzwald doen denken en niet het eigenlijke karakter van hooggebergte dragen. Doch aan de andere zijde van deze hoge ketens, in welker dalen op Spaansch gebied het kleine uit de Rolandsagen zoo bekende plaatsje Roncesvalles ligt, verandert het beeld. Gelijk een reus verheft zich de hoofdketen van de Pyreneeën uit de golvende vlakke, een plotseling opstijgende bergmassa; het ontbreken van een eigenlijk voorgebergte en de langgerekte kammen, die slechts door weinig dwarsdalen onderbroken worden, verhoogen nog den indruk van dezen majestueuzen scheidsmuur. ☒ Het ligt voor de hand de Pyreneeën met de Alpen te vergelijken en toch hebben de Pyreneeën, niettegenstaande de groote overeenkomst, hun zeer bijzonder, oereigen karakter. Bij de grootsheid en diep-ernstige schoonheid van de Alpenwereld voegt zich het betooverende, met geen woorden te beschrijven kleurenspeel der Apenijnen en de woestheid en romantische eenzaamheid van het Balkangebergte. De hoogste verheffing der Pyreneeën-keten is de 3404 M. hooge Pic de Aneto in de groep der Maladetta, een reusachtige granietmuur, die zich ten Zuid-Oosten van de hoofdketen uitstrekt. De op één na hoogste Pyreneeëntop, de Mont Perdu, steekt boven de beroemde „Cirque de Gavarnil” uit, aan zijn westelijke helling leidt de „Rolandsbres”, la Brèche de Roland, naar Spanje. Gletschers treft men in de Pyreneeën maar weinig aan en dan nog zeer kleine, ook de sneeuwmassa's zijn naar verhouding niet groot; de sneeuwrens ligt ongeveer 2500 M. hoog. Toch is de woudgrens zeer snel bereikt, de passen zijn arm aan plantengroei, zoo nu en dan wordt de dorheid door een schraal weideland of een armelijken boomgroei onderbroken. De dalen echter prijken met den tooi van een rijken plantengroei, mooie bosschen wisselen af met lachende weiden en welige velden, ook de wijnrank en de olijfbom, die symbolen van het vruchtbare zuiden, ontbreken niet. De vele bergwateren, die naar het Noorden in het gebied van de Adour en Garonne stroomden dragen den naam „Gave”, een Keltische uitdrukking voor bergbeek. ☒ Ethnografisch is het land der Pyreneeën vooral belangrijk door het merkwaardige volk der Basken, dat het Spaansche en Fransche deel van de bergketen bewoont, een bevolking welke oorsprong ondanks alle ijverige naspeuringen even raadselachtig is als haar dialect, dat bij geen enkele taal kan worden ondergebracht. Nog voor eenige tientallen jaren werd in enkele deelen van de Pyreneesche provincies uitsluitend baskisch gesproken, nu is ook deze unieke taal tot uitsterven gedoemd, de fransche landstaal verdringt haar meer en meer. Het baskische volk daarentegen behoudt zijn eigen karakter, de oude zeden en de sociale houding van vrij boerenfolk. De baskische klederdracht, de zwarte blouse der mannen en de eigenaardige, roodgevoerde „capuchons” der vrouwen ziet men helaas hoe langer hoe minder;

Foto H. Herzberg

UIT DE FRANSCH PYRENEEËN. IN DE STRATEN VAN PAU

daarentegen wordt de ook in onze mode bekende „baskische muts” nog algemeen gedragen, evenals de lichte op sandalen gelijkende stoffen schoenen. Ook de nationale dans heeft dit flinke, arbeidzame en levenslustige volkje, dat uit ongeveer een half miljoen menschen bestaat, weten te behoeden en het nationale balspel „La Pelote” is voor inwonenden en vreemdelingen nog steeds in zwang en speelt bij alle sportuitvoeringen in de mondaine badplaatsen een groote rol. ☒ De stad in de Pyreneeën, die in de geheele wereld wel het meest bekend is, is het oeroude schilderachtige Lourdes, dat in het romantische dal van een bruisend bergwater een sombere, zich op een steile rots verheffende burcht omsluit, een oud Romeinsch kasteel, dat door Karel den Groote als verdedigingspunt tegen de Saracenen gebruikt werd. Later was de burcht de residentie der Graven van Bigorre en onder Napoleon I werd zij als staatsgevangenis

Foto H. Herzberg

UIT DE FRANSCH PYRENEEËN. LOURDES

gebruikt. ☼ Een arm burgermeisje van Lourdes, de veertienjarige molenaarsdochter Bernadetta Soubirous had in het jaar 1858 in een grot aan den oever van het wilde water der „Gave” zeldzame visioenen. Achttien maal verscheen haar daar de Maagd Maria en liet haar een bron vinden, met het bevel: „Drink aan de bron en wasch je”. Een heftig meeningsverschil over deze wonderbare gebeurtenissen bracht aanvankelijk het geheele land in opwinding, totdat tenslotte de partij der geloovigen overwon doordat het bericht van de genezing van hopeloos zieken door een bad en drinken van het bronwater zich snel verbreidde. En sindsdien komen jaarlijks van heinde en ver de bedevaarttochten met de zieken en zwakken, die bij „Onze Lieve Vrouwe van Lourdes” genezing zoeken voor hun kwalen, die op een „wonder” hopen, zooals dat in Lourdes reeds zoo vaak is voorgevallen. Het reusachtig groote verkeer van pelgrims, het vervoeren der zwaar-zieken, hetgeen Emile Zola in zijn roman „Lourdes” zoo levendig schildert, het geheele leven der stad is op het pelgrimverkeer ingericht. Op de rots Massabiele, de plaats van de wonderbare verschijning, verheft zich de Bedevaartskerk, een Gothisch gebouw van wit marmer; onder het hoogaltaar bevindt zich de wondergrot met de bron en het algemeen bekende beeld van de „Moeder Gods van Lourdes”, vervaardigd naar de aanwijzingen van Bernadetta Soubirous. De

rotswanden zijn bedekt met krukken en offergaven van hen die op wonderbaarlijke wijze werden genezen. ☼ De eigenaardigste en mooiste aanblik biedt de stad zelf echter bij de lichtprocessie die 's avonds en op groote feestdagen plaats vindt. Dan ziet men langs de contouren der kerk tallooze gloeilampjes. Zoeklichten verlichten den toren en beneden be-

weegt zich een breede lichtstroom, die zich vormt door de talrijke vlammen der fakkels en het licht der lampions. En hoog boven van de bergen zendt een reusachtig verlicht kruis zijn gloed het land in. ☼ Het nabijgelegen Pau biedt een heel ander schouwspel, het is de plaats der levensvreugde, van volop genieten. De mooiste van alle plaatsen in de Pyreneeën ligt in een vruchtbaar dal, op den achtergrond verrijst somber en geweldig het gebergte, beheerscht door met sneeuw bedekte, verre toppen. Van de beroemde „Place Royal”, het middelpunt van de stad, kan men dit onbeschrijflijk mooie landschap het zuiverst genieten. Pau, het Nizza van de Pyreneeën, wordt niet alleen, zooals haar mooie zuster aan de Middellandsche zee, bezocht om haar landschapsschoon en haar geneeskrachtig klimaat, maar ook om haar talrijke mondaine genoegens, de sportfeesten en . . . het carnaval. Wel is het eigenlijke „seizoen” in Pau korter dan in Nice, daar hier de zee de temperatuursverschillen niet kan nivelleren. Daarentegen biedt de stad den vriend van historische herinneringen veel interessants en bezienswaardigs. Pau bezit in het oude koningsslot, de geboorteplaats van den door de Franschen zoo geliefden koning Henri IV, één van de opmerkelijkste bezienswaardigheden van Frankrijk. In 1518 werd dit slot gebouwd en in 1553 werd er de eerste spruit van het Huis Bourbon geboren, die de kroon van Frankrijk droeg. Om zijn land den gewenschten godsdienstvrede te geven, keerde hij tot de Katholieke kerk terug, verzekerde daarop door het edict van Nantes de godsdienstige en politieke vrijheid van zijn vroegere geloofsgenooten en bracht vrede,

rust en orde in het land dat door den Hugenoten-oorlog volkomen was uitgeput. En toen de zevenenvijftigjarige heerscher door den dolk van den fanaticus Ravailac getroffen werd, verloren de Franschen hun besten koning, die met zijn levenswijsheid, verdraagzaamheid en menschenliefde zijn tijd vele eeuwen vooruit was. ☼ Het uitwendige van het slot vertoont een eigenaardig tegenover-elkaar-stellen van Gotiek en Renaissance, waarboven zich machtig en somber de massale toren, de „donjon” verheft. De kamers van het slot zijn in goeden staat gehouden en bieden een indrukwekkenden aanblik; vooral de fraaie gobelins, die ten deele scènes uit het leven van Henri IV voorstellen, zijn de moeite van het bezichtigen waard. Ook ziet men de wieg van Henri IV, uit een schildpadschaal vervaardigd, en eveneens wordt zijn doodenmasker getoond. Het slot is zeer fraai gelegen en wordt door een prachtig oud park omgeven. ☼ Van Tarbes, de dicht bij Pau gelegen oude hoofdstad der heerlijkheid Bigorre, voert een autoweg over Lourdes naar de badplaatsen van het gebergte, waarvan Bagnères de Bigorre, het vroegere Vicus Aquensis der Romeinen, wel de bekendste en beroemdste is. De zeer oude badplaats kan zich op een woelig verleden beroemen, zij vertelt van de „barbarenheerschappij” der Westgoten onder hun koning Alarik, van den inval der Mooren, door Karel Martel bij Poitiers overwonnen, van de

Noorsche en Engelsche heerschappij, tot het Graafschap Bigorre tenslotte met het Koninkrijk Frankrijk vereenigd werd. Bagnères de Bigorre kan vele beroemdheden onder haar badgasten aanwijzen, om te beginnen Henri IV en zijn moeder, Jeanne d'Albret en Madame Maintenon. In de 18de en 19de eeuw was Bagnères het middelpunt van de geestelijke

Foto Marshall

ZUID RHODESIA. OSSEN KEEREN NAGEDRENKTE ZIJN NAAR HET WERK TERUG

élite van het Zuiden, Boieldieu, Lamartine, Scribe, Prosper Mérimée hebben daar rust en herstel gezocht. ☼ Het tegenwoordig zoo moderne Luchon is ook een zeer oude badplaats, zij is het middelpunt van de wintersport der Pyreneeën, die in het grootsche berghotel van Super-Bagnères haar hoofdkwartier heeft. Ook de geneeskrachtige bronnen van Eaux Chaudes en Eaux Bonnes worden veel bezocht. Het diep in het gebergte gelegen weversstadje Barèges, dat aan een soort weefel, in de vorige eeuw zeer bekend, zijn naam gegeven heeft, bezit ook bronnen met geneeskrachtige werking en is een druk bezochte plaats voor wintersport geworden. Achter Barèges strekt zich het mooie Campaner dal uit, dat naar het wonder van natuurschoon in de Pyreneeën, het Cirque de Gavarnie, voert, een keteldal, dat den indruk wekt van een geweldig groot amphitheater, van welks hoogten bruisende watervallen naar omlaag storten, een unieke, karakteristieke vorming van de Pyreneeën. Wel heeft het luidruchtige toeristenverkeer het mooiste van dit heerlijke natuurwonder teniet gedaan: de groote eenzaamheid, die het nabijgelegen Cirque de Troumouse nog bezit. ☼ Evenmin als een Pyreneeën-bezoeker zal verzuimen een bezoek te brengen aan het Cirque de Gavarnie, evenmin zal hij het gebergte verlaten voordat hij op de beroemde Bidassobrug gestaan heeft, de brug die sinds eeuwen twee naties verbindt en scheidt. Aan de Spaansche zijde wordt een klooster bij het gehucht Lojola vaak tot doel van uitstapjes gekozen: de geboorteplaats van den heiligen Ignatius, den stichter van de Jezuïetenorde. Om zijn geboortehuis, „Santa Casa”,

is een van de grootste en schitterendste kloostergebouwen der Jezuiten ontstaan met in het midden een fraaie hoofdkerk. Van Lojola voert een autoweg over de mode-badplaats San Sebastian, die halfcirkelvormig om een baai gelegen is, naar de oeroude, zeer schilderachtige grensstad Fuenterrabia. Dan gaat het verder over St. Jean de Luz, een juweel der baskische badplaatsen, naar de zilvergrijze rotskust van Biarritz. Zoals de Pyreneeën van den Atlantischen Oceaan af langzaam stijgen, zoo dalen zij langzaam naar den blauwen spiegel der Middellandsche Zee. Terwijl in het westen en in het centrum van de Pyreneeën het baskische element overweegt, woont in het oosten een volk-stam, die eveneens noch tot de fransche noch tot de spaansche natie behoort: de Catalanen. Zij zijn ook de bewoners van de republiek Andorra, een onafhankelijke staat met eigen regeering en ca. 6000 inwoners; de hoofdstad van de republiek, Andorra La Vieja, heeft 500 inwoners. Spanje en Frankrijk krijgen van dit landje oudergewoonte een cyns: de prefect van de Oostelijke Pyreneeën Fr. 960.—, de bisschop van Urgel 460 Psetas. De zes gemeenten van

Andorra kiezen een nationalen raad van 24 leden; om de vier jaar wordt deze regeering herkozen. Wat het landschap betreft heeft Andorra buitengewoon veel bekorends, een rijk begroeid dal in het hooggebergte temidden van hoge met sneeuw bedekte bergen. Zijn bewoners zijn een goedmoedig, vriendelijk herdersvolk, maar helaas heeft op hen ook de geest der vreemdelingenindustrie gewerkt. Deze biedt den reiziger weliswaar allerlei comfort, maar aan ieder land, waar zij binnendringt, wordt het persoonlijk karakter en zijn oorspronkelijkheid ontnomen.

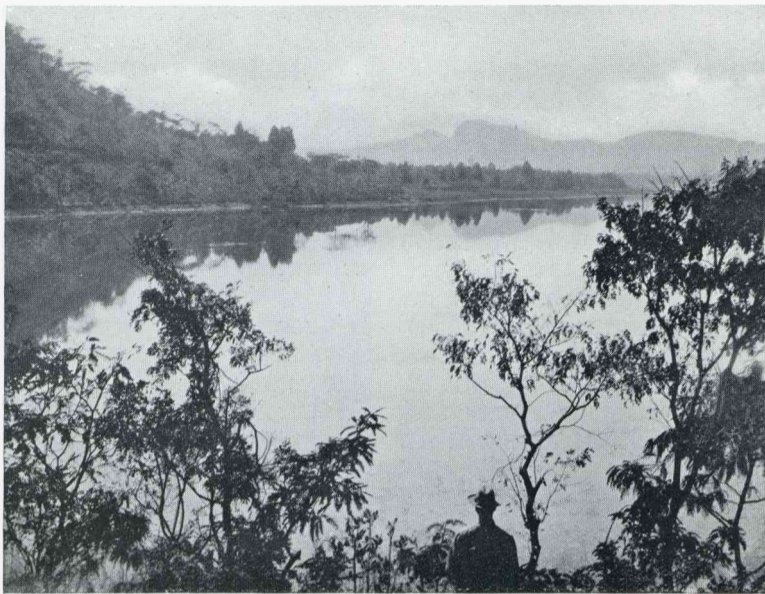
H. WULFF

De raadselen en het wonder van Zuid-Rhodesia

I. DE RAADSELEN

RHODESIA — voor hoevele landgenooten is het méér dan een klank, een welluidend woord, dat vage gedachten opwekt aan een land ergens in Afrika, tusschen den equator en Kaap de Goede Hoop en aan Cecil John Rhodes, vóór veertig jaren de ziel der British South Africa Company. Welke ook de rol van Rhodes geweest moge zijn in den strijd van Engeland tegen de Boerenrepublieken, het valt niette loochenen, dat sinds de Company in 1890 de landen der Mashona's en Matabele's bezette, hier een pioniersarbeid verricht is, die het land uit een toestand

van barbarisme heeft opgeheven tot een gebied, waar het goede der westersche beschaving is overgeplant, waar farmer en planter rustig kunnen leven op afgelegen hoeven, een arbeid, die het land, na 33 jaar door de Company geadmistreerd te zijn, reeds in 1923 rijp gemaakt heeft om den hoogsten, den Dominion-status in te nemen in het Britsche Rijk. Zuid-Rhodesia is een land met toekomst, vóór alles dank zij het klimaat, dat voor den blanken planter of veefokker wel-

ZUID-RHODESIA. BIJ DEN MAZOE-STUWDAM

haast ideaal is. Niettegenstaande het in de tropische zône ligt, kent Rhodesia niet de afmattende hitte der tropische landen en zelfs in de warmste maanden: September en October, zorgt een avondlijke bries voor een koelen nacht. Voor ons, Noorderlingen, is dit een welhaast van zelf sprekend iets en slechts hij kan dit ten volle waardeeren, die de ondraaglijke hitte van bijvoorbeeld een Bengaalschen zomernacht aan den lijve gevoeld heeft. Dit heerlijke klimaat dankt het land aan het feit, dat het eigenlijk één groote hoogvlakte is, waarvan het hoofdplateau de waterscheiding vormt tusschen de stroomgebieden van den Zambezi en den Limpopo. Zuid-Rhodesia is een land

van wijde vergezichten, waar de horizon wordt afgebakend door begroeide heuvelkammen, van golvende vlakten, onderbroken door rotsige heuvels, ook hier, gelijk in de Transvaal, „kopjes" genaamd, van beboschte heuvelingen en savannen, begroeid met boomen, kort van stuk en breed gekroond, met struikgewas en hoog gras, bewoond door olifant en buffel, rhinoceros en jakhals, leeuw en luipaard, en talloze soorten herten en gazellen, terwijl in de breede rivieren de hippopotamus-ruggen als kleine eilanden bo-

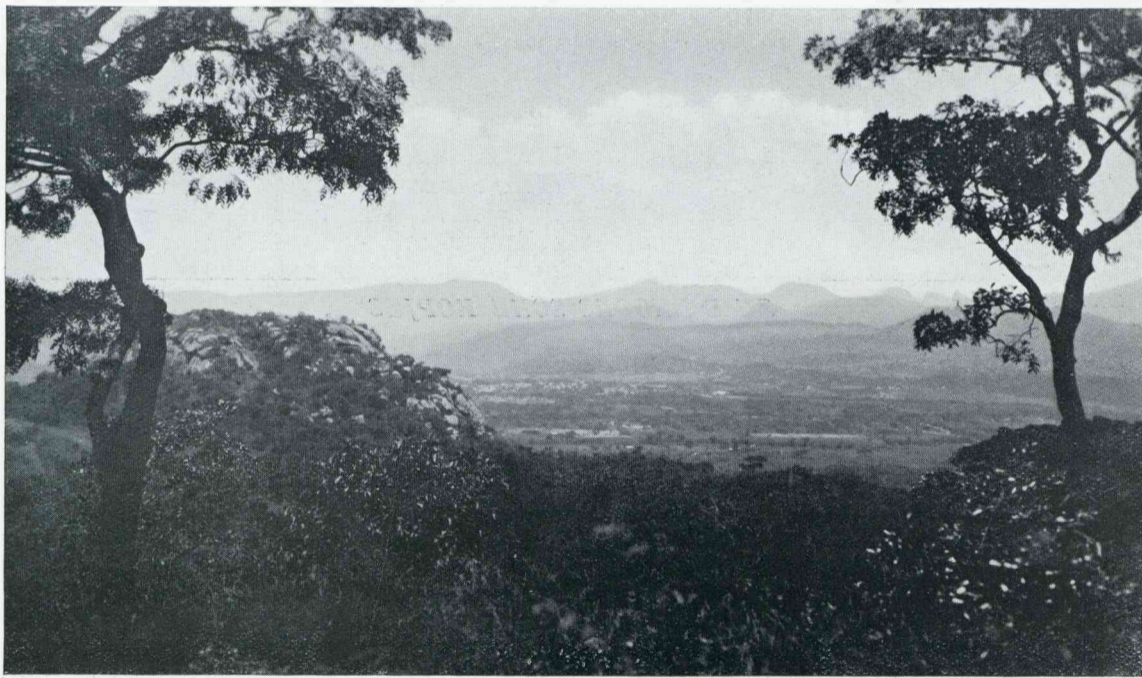

Foto Marshall

ZUID-RHODESIA. MONTALI, GEZIEN VAN DEN XMAS PASS AF

ven het water uitsteken. In den koelen tijd is het een land van wolkenloze luchten en koele nachten, waarin de temperatuur zelfs wel onder nul kan dalen. Vandaar dan ook, dat Rhodesia in trek is als kolonisatie-gebied en de blanke bevolking, die thans 40.000 zielen bedraagt, procentsgewijze sterker toeneemt dan de inlandsche. Lang heeft men gemeend, dat de Boschjesmannen de eerste bewoners van Rhodesia geweest zijn. Met één slag verloor deze hypothese echter haar waarde, toen in 1920 bij Broken Hill de schedel ontdekt werd van een praehistorischen mensch, die overeenkomst vertoonde met den bekenden, in het Neanderthal gevonden schedel. Maar na dezen z.g.n. homo rhodesiensis kwam dan toch de Boschjesman, wiens teekeningen, waarbij vele in kleuren en van grooten kunstzin en opmerkingsgave getuigend, zich nog in tal van grotten bevinden. Op zijn beurt werd hij verdreven door de Bantoe-volkeren. En tot deze alleroudste geschiedenis van Rhodesia behooren ook de raadselachtige goudmijnen, in wel-

ker enorme oppervlakte vele millioenen tonnen erts verwerkt zijn. ☞ Tot welk volk behoorden de mijnbouwkundigen, die blijkens den aanleg der oudste en tevens diepste mijnen, groote vakkennis gehad moeten hebben? Het is een onopgelost en wellicht nimmer op te lossen raadsel. Het intellect der Bantoes gaat de aanleg ver te boven, echter vertoont zij overeenkomst met oude aziatische mijnen, terwijl tevens wel vaststaat, dat het gewonnen goud niet lokaal gebruikt werd. Vele geleerden van naam verdedigen de stelling, dat het de bewoners van Zuid-Arabië, van het uit het Oude Testament bekende koninkrijk Saba of Sheba zijn geweest, die met behulp van indische werkkrachten de mijnen ontgonnen, en zij bouwen hun theorie niet op losse gronden. Immers Arabië zelf bracht geen goud voort, maar Saba was op handelsgebied de verbindingsschakel tusschen Voor-Indië en de landen om de Oude Wereldzee, een land van zeevaarders en rijke kooplieden. En reeds Livingstone wees op het eigenaardige verschijnsel, dat rondom de oude goudmijnen tal van indische planten en boomen voorkomen, die nergens anders in Rhodesia groeien, terwijl bovendien nog een oude indische kaart dit deel van Afrika tot ver in het binnenland van namen voorziet. Zeker is, dat Saba haar ivoor, haar slaven, haar struisveeren, uit Afrika kreeg, waarom dan ook niet haar goud? Inderdaad, er is veel voor deze theorie te zeggen, al kunnen slechts met zekerheid te dateeren vondsten hier uitsluitsel geven. ☞ En nu het andere

grootte raadsel van Rhodesia, dat trouwens met het eerste in verband gebracht wordt. ☞ Zuid-Rhodesia is rijk aan ruïnes van oude bouwwerken en ook bij deze tast men volkomen in het duister, wanneer men vraagt, welk volk of welke volkeren hierin bewijzen van hun aanwezigheid op

Foto Marshall

ZUID-RHODESISCHE KOPJES

Rhodesischen bodem hebben achtergelaten, terwijl zij zelve spoorloos verdwenen zijn. Algemeen wordt aangenomen, dat zij van zeer verschillenden ouderdom zijn, maar verder zijn de archaeologen verdeeld in twee scherp tegenover elkaar staande partijen, waarvan de eene, die de oudste theorie verdedigt, zegt, dat de oudste ruïnes, waarvan die van Zimbabwe de bekendste zijn, tot vele eeuwen, ja, zelfs wel tot 1400 vóór onze jaartelling teruggaan. Volgens de andere meening echter is geen enkele der ruïnes ouder dan de Middeleeuwen, terwijl de jongste eerst ongeveer een eeuw oud zouden zijn. ☞ De ruïnes van Zimbabwe bevinden zich op ongeveer 17 mijlen van Fort Victoria, in het hart van het woeste Zuid-Mashona-land, te midden van een grootsche omgeving van heuvels en valleien. In 1868 werden zij ontdekt door een amerikaanschen jager en handelaar, die door de dichte tropische begroeiing echter geen gelegenheid had ze te onderzoeken. Latere exploratie bracht aan het licht, dat de ruïnes nog in goeden toestand verkeerden, maar lokte tevens schatgravers aan, die veel vernield en tal van waardevolle vondsten van gouden voorwerpen over de geheele wereld verkwanseld hebben. Bouwkundig schoon missen de ruïnes, maar de grootschheid der omringende natuur en de absolute ondoorgrondelijkheid van het raadsel fascineeren den bezoeker. Hier staat men te midden van overblijfselen uit een onbekend verleden, waar ieder zijn fantasie vrij spel kan laten om zich een voorstelling te vormen van het volk door wie en den tijd waarin zij opgericht werden. De steenen bewaren het geheim, geen steen, die door inscripties spreekt. ☞ Het oudste type der gebouwen, waarin tal van goudvondsten gedaan zijn, vertoont tevens de beste architectuur, de jongere ruïnes zijn decadent van constructie en de voorwerpen in den bodem minderen sterk in

aantal. Alles wijst er volgens de eerste theorie op, dat gedeelten der oudste ruïnes aan een natuur-eeredienst gewijd geweest zijn, de jongere niet meer. En ook wijst alles volgens hen op aziatischen invloed: de constructiemethode, de monolithen, de phallus en linga (vruchtbaarheidsteekenen) enz. Ongetwijfeld, zeggen zij, is dit alles afkomstig van de Aziaten, die de mijnen exploiteerden, terwijl de bouwwerken later bewoond en aangevuld zijn door een volk, dat van het eerste niets afwist. Geen kwestie van, zeggen de aanhangers der tweede theorie: de stijl is zuiver afrikaansch, niets is gevonden, dat ouder dan de 14e eeuw behoeft te zijn. ☞ In de laatste jaren echter schijnt de eerste meening veld te winnen, al is het wellicht niet geheel op dezelfde gronden, als men vroeger aannam. Men kan echter wel als zeker aannemen, dat zoolang en de oude goudmijnen en de vele bouwwerken niet volledig onderzocht en de oude karavaanwegen naar Afrika's Oostkust niet volledig nagegaan zijn, het raadsel geen oplossing zal vinden. Geschiedt dit, dan zal wellicht blijken, dat er verband bestaat tusschen de ruïnes en de oude havenstad Sofala, die dicht bij Zimbabwe ligt en de haven van bestemming was voor de goudkaravanen. ☞ Niet echter zoo volkomen omgeven van mysterie is het doel van onderscheidene gebouwen. Als wij de meest gangbare theorie aannemen, was de kegelvormige toren in den zoogenaamden Elliptischen Tempel zonder twijfel bestemd voor godsdienstige ceremoniën,

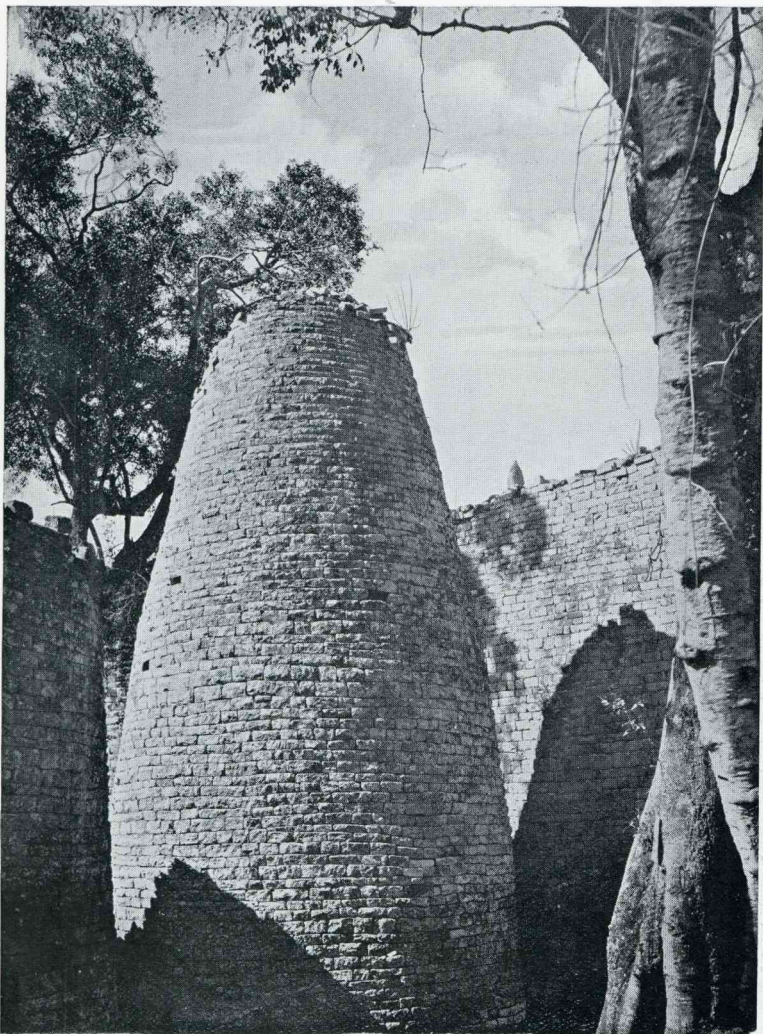
zoo goed als zeker aan den Phallusdienst gewijd; de „Vallei der Ruïnes" is stellig de stad geweest, waar een groote bevolking woonde en de op een heuvel gelegen „Acropolis" was de burcht, die in tijd van gevaar het volk binnen zijn muren opnam. ☞ Wie ook de bouwers geweest zijn, men moet bewondering

gevoelen voor de buitengewone vaardigheid en energie, waarmede de oude architecten deze massieve muren, bestaande uit zonder gebruik van specie op elkaar gestapelde steenen, wisten op te trekken. De kennis, die de moderne wetenschap van de beschaving en historie der Bantoes heeft, toont ten stelligste aan, dat zij het nimmer geweest kunnen zijn, die de conceptie van dergelijke werken kregen, en dat zij niet in staat zijn geweest de plannen daartoe zelfstandig uit te werken. Wel is het mogelijk, dat zij gearbeid hebben aan den bouw onder toezicht van begaafde overweldigers. ☞ Mogelijk is Zimbabwe eens een metropool geweest, waar het uit de mijnen afkomstige goud, het ivoor, de struisveeren en andere afrikaansche exportartikelen werden opgestapeld, alvorens via de Oost-Afrikaansche havens naar Babylon, Arabië en Indië te worden getransporteerd. Maar gesteld, dat de bouwers vreemdelingen waren, dan rijst nog de vraag: waarom juist hier, op deze afgelegen plaats, zulk een fort en stad opgericht? Hierop zou dan het antwoord zijn, dat Zimbabwe een uit strategisch opzicht belangrijk punt was tusschen de mijnen en Sofala, de havenstad. ☞ Dit zijn de raadselen van Rhodesia, die Rider Haggard's fantasie inspireerden tot zijn bekende romans: „Allan Quartermain", „Elissa or the Doom of Zimbabwe" en „King Salomo's Mines". A. P. E.

Aphorismen

Wij zijn dikwijls teleurgesteld, maar wij moeten dit niet zijn, omdat wij aan het onaantastbare in ons een steun moeten vinden.

Verwar niet de weetgierigheid met de nieuwsgierigheid, tracht niet het nieuws te weten, maar het weten te vernieuwen, dit is het schoone nog schooner maken. M. W. B.

ZUID-RHODESIA. DE KEGELVORMIGE TOREN IN DEN ELLIPTISCHEN TEMPEL TE ZIMBABWE

Het nieuwste technische wonder

DE ZEPPELIN OP RAILS

MET een snelheid van 230 K.M. raasde de Zepelin op rails door den nacht. Het geheele verkeer op het traject Berlijn—Hamburg was stilgelegd gedurende dezen proefrit; de geheele technische dienst op dit traject was vaardig; alle treinen moesten blijven liggen, tot het nieuw model spoorwagens zijn doel bereikt had. Deze enkeling is mogelijk de voorbode van een totalen omkeer in den bouw der spoorwegwagens. Mogelijk is hij de redder van het in het nauw gebrachte spoorwegbedrijf. Zijn meest op den voorgrond tredend uiterlijk kenteeken is, naast aandrijving door een schroef, de stroomlijn. ☒ Spoorwegdeskundigen der geheele wereld wachten in spanning op de resultaten der proeven met dit nieuwe type. Vooral in Amerika, het land van de lange spoorwegtrajecten. Zal de Zepelin op rails de overwinning wegdragen in den strijd tegen het railloze verkeer? Met groote energie hebben de Amerikanen zich op de oplossing van dit probleem geworpen, met name de Westinghouse Electric Cy. Tot dusver werd bij de constructie der locomotieven en rijtuigen de nadruk gelegd op stabiele, robuuste vormen. Het materiaal diende menigen stoot te kunnen doorstaan en moest opgewassen zijn tegen gevaren en toevallig zich voordoende omstandigheden op het traject. Fijn afgewerkt diende een en ander niet te zijn, daar de spoor-

wegen langen tijd alle andere verkeersmiddelen overvleugelden. Steenkolen waren goedkoop, vrachttarieven gunstig, besparingen op de bedrijfsresultaten kwamen niet zoo zeer in aanmerking. ☒ Eerst toen de concurrentie der vrachtauto's en den laatsten tijd ook van de vliegtuigen op den voorgrond trad, werden de spoorwegingenieurs gedwongen, om alle krachten aan te wenden, ten einde het bedrijf op zijn eenmaal bereikte hoogte te houden. In de eerste plaats gold dit voor de locomotieven. Alle nieuwe uitvindingen op het gebied van stoommachines en ketelbouw, oververhitte voorwarmers enz. werden, voor zoover mogelijk, aangewend bij den bouw der locomotieven. Men verheugde zich over elk procent aan steenkoolbesparing. Merkwaardigerwijze echter werd een grond-factor, die de besparing tot 50 % kon verhoogen, niet in aanmerking genomen. ☒ Buiten beschouwing liet men het feit, dat de treinen zich niet in het luchtledige bewegen, maar optornen tegen den weerstand van een luchtstroom. Eerst toen het luchtruim voor het verkeer veroverd werd, kwamen de ingenieurs van het verkeer te land voldoende tot het bewustzijn, dat hun vervoermiddelen zich, wel beschouwd, evenzeer in de lucht bewegen. Er werd een berekening opgemaakt, welks resultaten in het oog springen. ☒ De weerstand, die een locomotief te overwinnen heeft, is onder te verdeelen in een wrijvingsweerstand en een luchtweerstand. Wanneer een personentrein met een snelheid van 65 K.M. per uur rijdt, bedraagt de luchtweerstand 50 % van den gezamenlijken weerstand. Wordt de snelheid vergroot, b.v. tot 120 K.M., dan stijgt de luchtweerstand tot 75 % van het totaal, wordt dus drie keer zoo groot als de wrijvingsweerstand. ☒ De luchtweerstand wordt berekend volgend de formule $R = cAV^2$, waarin R de weerstand, A het in beweging zijnde oppervlak, V de snelheid en c de van den vorm afhankelijke coëfficiënt is. Zal R verminderd worden, dan moeten c, A of V kleiner worden. Aan snelheid kan niets bespaard worden; integendeel, de tendenz is om deze zoo hoog mogelijk op te voeren. Het in beweging zijnde oppervlak is eveneens een gegeven grootheid, wij kunnen noch de breedte noch de hoogte van de locomotieven en wagons verkleinen, daar zij thans reeds zeer krap genomen zijn. Met A en V is dus bij de proefnemingen tot besparing niets aan te vangen, men moet het derhalve met c beproeven. De coëfficiënt c is van den vorm der bewogen massa afhankelijk. Hier is het dus dat wij zoeken moeten. De ervaringen der luchtvaart hebben geleerd, dat in dit geval slechts de stroomlijn kan helpen. Voor een Zepelin is de coëfficiënt c 16 maal geringer dan voor een moderne locomotief bij gelijke doorsnede. En wat voor een Zepelin juist is, moet het ook zijn voor een locomotief. ☒ Om een wagon van een D-trein met een snelheid van 125 K.M. voort te bewegen zijn 285 P.K. noodig. Dr. Tietjens, medewerker van de Westinghouse El. Cy, heeft nu gevonden,

ZUID-RHODESIA. IN DEN ELLIPTISCHEN TEMPEL TE ZIMBABWE

dat dezelfde wagen in stroomlijn deze snelheid met behulp van 140 P.K. bereiken kan. 146 P.K., dus ook de daartoe noodige hoeveelheid steenkool, kunnen bij het geven van een juiste vorm bespaard worden. Hoe grootter de snelheid is, des te grootter is het voordeel, doch zelfs bij een uursnelheid van 60 K.M. kan de besparing 30 % bereiken. Lichtere locomotieven, geringere druk op de assen, is een tweede voordeel. ☒ Het ideaal is een trein in waterdruppelvorm. De waterdruppel neemt op zijn tocht door de lucht vanzelf den vorm aan, die den geringsten weerstand biedt. Deze is dus door de natuur aangegeven en het is aan de ingenieurs om dezen vorm op locomotieven en wagons, onder inachtneming der gegeven omstandigheden, over te dragen.

☒ Het aantal der in bedrijf zijnde aerodynamische ondoelmatige spoorwagens en locomotieven is enorm en het zal veel tijd en nog meer geld kosten om hun een stroomlijn te geven. Maar naar den tegenwoordigen stand van zaken lijken deze offers onvermijdelijk. De strijd om de heerschappij tegen de railloze verkeersmiddelen gaat tegen den luchtweerstand en deze kan gebroken worden door de juiste stroomlijn.

P. P.

Wenken voor tuinbeplanting

VERBENA VENOSA

HET was op een van de laatste dagen in October, kort vóór de sluiting van de Antwerpsche Tentoonstelling, dat wij, mijn vrouw en ik, na een bezoek aan de nederlandsche afdeling nog een wandeling maakten door de fraai aangelegde tuinen.

Daar zagen wij verscheidene perken en randen met een overvloed van donker paarsblauwe bloemenschermpjes. Wij kenden ze niet en bleven verrast staan, getroffen door de gloedrijke, ongewone kleur, de vlugge bloemvertakkingen en vooral door den overrijken bloei, zoo laat in het najaar. Een Vlaamsche tuinman, met zijn blauw voorschoot

aan op het gazon aan het werk, had erg in onze buitengewone belangstelling voor zijn bloemen, hij las de vraag in mijn oogen, kwam vlug nader en zei: het is Verveine venosa meniere, 'n scheun bloemske. Verveine? Nooit gehoorde soortnaam. — Is het een zaadplant? — Ge kunt ze van zaden teelen maar blijft ook over, het is een profijtelijk plantje, zulle. Wij bedankten onzen zuiderbuur voor zijn vriendelijkheid en ik noteerde in mijn zakkalender: Verveine venosa, voorjaar 1931 vroeg uitzaaïen. ☒ Kort na nieuwjaar kwamen de prijscouranten van zaden en naar gewoonte was ik er vlug bij om de benoedigde

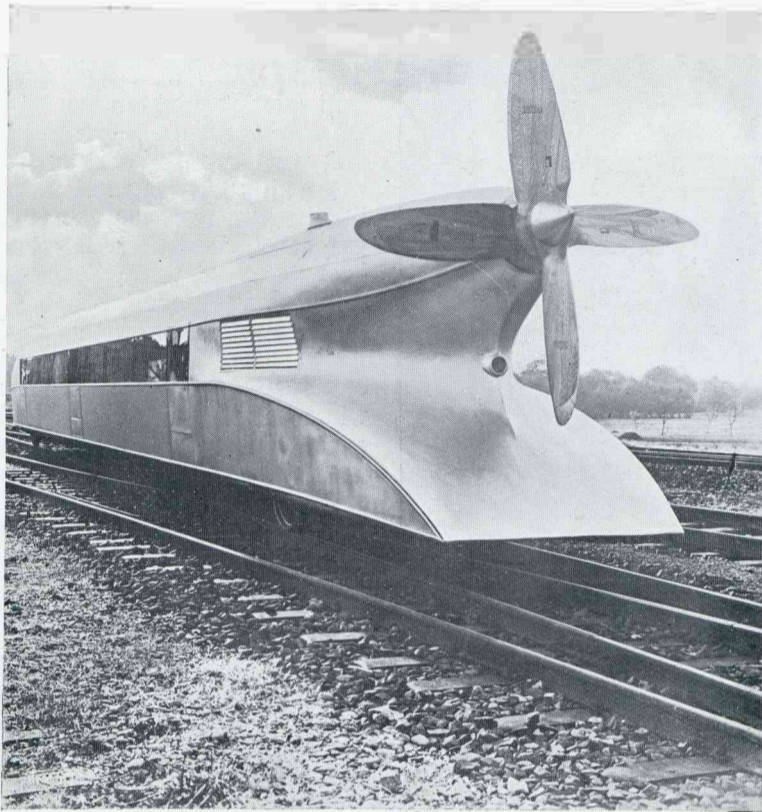
soorten op te zoeken om ze vroeg te kunnen bestellen. De Verveine venosa was in geen van de catalogi te vinden; ten einde raad keek ik ook een Franschen catalogus door en jawel, daar stond het: „Verveine (Verbena) venosa, violet bleuté, rustique, élégante”. En meteen was het raadsel opgelost, voor de algemeene soortnaam „verbena” was te Antwerpen de fransche volksnaam „verveine” gebruikt. Nu eens gekeken in de nederlandsche prijscouranten bij den naam „Verbena”; slechts

in één, en wel de fraaiste en uitvoerigste, vond ik wat ik zocht aangeboden, zoowel in den vorm van zaden als van planten. Wat van de twee te bestellen? Ik raadpleegde mijn vrouw: Ja, zei zij, ik dacht in Antwerpen al door den bloemvorm aan Verbena, hoewel de bloempjes veel kleiner zijn dan bij de meeste andere soorten. En wat het kweeken betreft, het eenvoudigste zou wel zijn om plantjes te bestellen, te meer daar zaden van vaste planten meer groeitijd nodig hebben dan de éénjarige, maar in ons geval, nu wij de beschikking over een gematigd warme kas hebben en een flinken voorraad willen kweeken zoowel voor het perk in den voortuin als voor groepjes in den border, zou ik maar zaad bestellen. ☒ Het vrij fijne zaad werd begin Februari reeds uitgezaaid, kwam niet vlug, doch ruim voldoende op, werd verspreid, de plantjes werden later tegen April in kleine potjes in een bak verder gekweekt en waren dus half

Mei plantbaar. In den border in groepjes van 5 en 7 uitgeplant, groeiden zij voorspoedig, vertakten zich met kleine bloemknopjes reeds in Juni en stonden in Juli volop in bloei. Die bloei wordt al rijker, want telkens komen er nieuwe bloemen bij, terwijl de oude

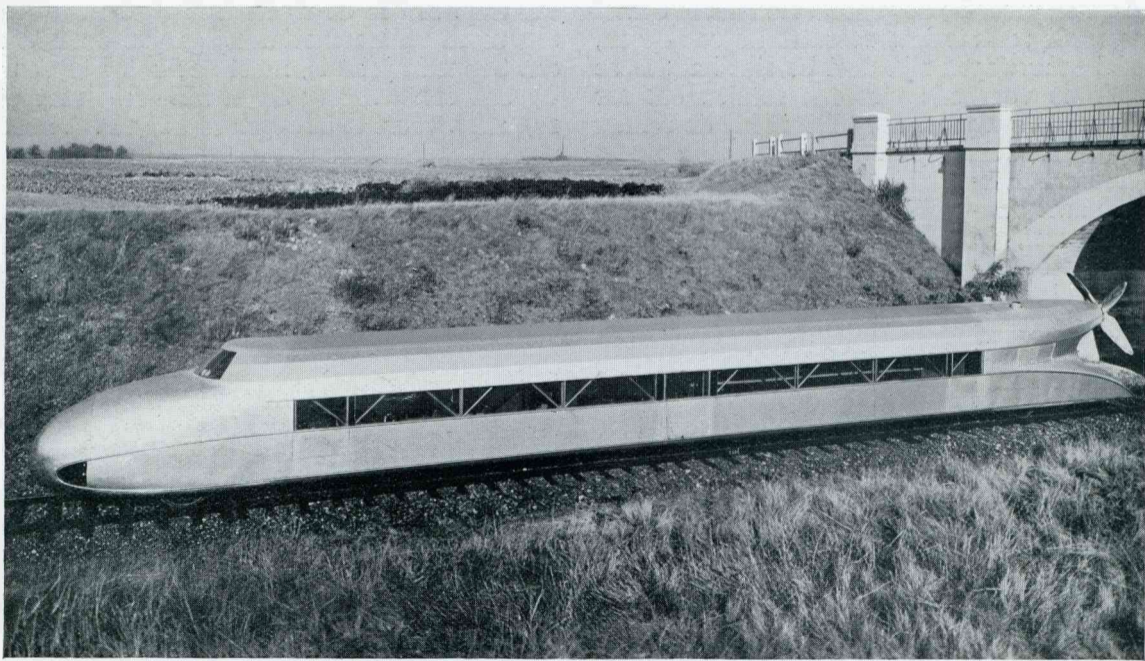
niet uitgebloeid geraaken. In het perk van den voortuin stonden half Mei lage O. Indische Kers te bloeien, echter hebben wij de Verbena's er op 20 c.M. afstand listig tusschen geplant. Er was niet veel van de plantjes te zien, maar blijkbaar hadden zij licht genoeg om te ontwikkelen, want toen half Juli de vrijwel uitgebloeide O. I. Kers

verwijderd werd, hadden wij ineens een nieuw bloemperk met Verbena's, de eerste dagen nog wat doorzichtig, doch nu in volle bloemenpracht! Wij zullen ze tegen den winter afsnijden en met drooge turfmoel of strooise' dekken, want dit is, volgens de mededeeling in de prijscourant, nodig. Ten slotte nog een ontdekking die wij deden, n.l. dat de Verbena venosa ook zulke goede snijbloemen geeft. De afgesneden takjes schikken gemakkelijk in allerlei vaasjes en de bloemen duren in water wel een week lang. Waarlijk, onze vriend van „den Anvers” mocht wel zeggen: „het is een profijtelijk plantje”. B.

Presse-Foto

ACHTERSTUK VAN DEN ZEPPELIN OP RAILS

Presse-Foto

DE ZEPPELIN OP RAILS